

Sygn. akt II UK 172/16

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 19 kwietnia 2017 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jerzy Kuźniar (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Beata Gudowska

SSN Zbigniew Myszka

w sprawie z wniosku J. P.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o datę przyznania renty,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 19 kwietnia 2017 r.,
skargi kasacyjnej wnioskodawcy od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 31 lipca 2015 r., sygn. akt III AUa .../13,

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 31 lipca 2015 r., III AUa .../13, Sąd Apelacyjny w [...], w sprawie z wniosku J. P. przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych I Oddziałowi w [...] o rentę z tytułu niezdolności do pracy, oddalił apelację wnioskodawcy od wyroku Sądu Okręgowego w [...] z dnia 21 marca 2013 r., oddalającego jego odwołanie od decyzji organu rentowego z dnia 28 października

2010 r., w której przyznano wnioskodawcy prawo do renty z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 23 czerwca 2009 r. do dnia 28 lutego 2011 r., stwierdzając częściową niezdolność do pracy od dnia 23 czerwca 2009 r. do dnia 20 września 2010 r. oraz całkowitą niezdolność do pracy od dnia 21 września 2010 r. do dnia 28 lutego 2011 r.

W sprawie ustalono, że w dniu 25 czerwca 2008 r. wnioskodawca złożył wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy. Wobec orzeczenia lekarza orzecznika, według którego wnioskodawca nie jest niezdolny do pracy, decyzją organu rentowego z dnia 18 września 2008 r. odmówiono wnioskowi. W dniu 15 października 2008 r. – orzeczeniem Komisji Lekarskiej ZUS – uznano, że wnioskodawca nie jest niezdolny do pracy. Wobec powyższego decyzją z dnia 27 października 2008 r. organ rentowy odmówił przyznania renty. Na skutek odwołania od tej decyzji, postanowieniem z dnia 28 stycznia 2010 r., XIV U .../09, Sąd Okręgowy uchylił decyzję organu rentowego i przekazał mu sprawę do ponownego rozpoznania, wskazując, że biegły chirurg - ortopeda – traumatolog stwierdził, że wnioskodawca jest częściowo niezdolny do pracy od dnia 23 czerwca 2009 r., a zatem po złożeniu odwołania. W dniu 22 września 2010 r. orzeczeniem Lekarza Orzecznika ZUS stwierdzono, że wnioskodawca jest niezdolny do pracy - całkowicie do dnia 28 lutego 2011 r., ustalając że całkowita niezdolność do pracy wystąpiła od dnia 21 września 2010 r. Jednocześnie stwierdzono, że wnioskodawca był częściowo niezdolny do pracy od dnia 23 czerwca 2009 r. do dnia 20 września 2010 r.

Decyzją z dnia 28 października 2010 r., organ rentowy przyznał wnioskodawcy rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 23 czerwca 2009 r. do dnia 28 lutego 2011 r.

Od tej decyzji wnioskodawca wniósł odwołanie (sprawie tej Sąd Okręgowy w [...] nadał sygnaturę XIV U .../11), zaskarżając decyzję w części dotyczącej okresu, za który przyznana została renta z tytułu niezdolności do pracy i wniósł o zmianę w tym zakresie decyzji przez przyznanie mu prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy za okres od dnia 25 czerwca 2008 r. (od dnia złożenia wniosku) do dnia 28 lutego 2011 r. Zaskarżonej decyzji zarzucił błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych do ustalenia okresu, za który winna zostać przyznana renta z tytułu

niezdolności do pracy oraz wadliwe ustalenie, że w okresie od dnia 25 czerwca 2008 r. do dnia 22 czerwca 2009 r. był zdolny do pracy.

W dniu 10 lutego 2011 r. wnioskodawca złożył ponowny wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy (kontynuację renty). Komisja Lekarska ZUS stwierdziła, że częściowa niezdolność do pracy wnioskodawcy istniała od dnia 30 kwietnia 2009 r. do dnia 20 września 2010 r., zaś całkowita niezdolność do pracy od dnia 21 września 2010 r. do dnia 28 lutego 2011 r. Obecnie jednak wnioskodawca nie jest niezdolny do pracy. Wobec powyższego kolejną decyzją z dnia 30 marca 2011 r. organ rentowy odmówił przyznania renty z tytułu niezdolności do pracy. Od tej decyzji wnioskodawca ponownie wniósł odwołanie, dochodząc jej zmiany i ustalenie, że przysługuje mu prawo do renty z tytułu niezdolności do pracy - sprawę Sąd Okręgowy w [...] nadał sygnaturę XIV U .../11.

Postanowieniem z dnia 20 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy połączył sprawę XIV U .../11 ze sprawą XIV U .../11 do łącznego rozpoznania i rozstrzygnięcia. W związku z zarzutami odwołania, Sąd Okręgowy dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy specjalistów ortopedy i neurologa celem ustalenia czy wnioskodawca jest nadal całkowicie lub częściowo niezdolny do pracy zarobkowej, a jeżeli tak, to od kiedy, czy jest to niezdolność trwała czy okresowa, a jeśli okresowa to na jaki okres. Wnioskodawca nie stawiał się na kolejno wyznaczane liczne terminy badania, stąd wyrokiem z dnia 21 marca 2013 r. XIV U .../11, Sąd Okręgowy oddalił odwołanie wnioskodawcy od decyzji z dnia 28 października 2010 r. W uzasadnieniu wyroku Sąd pierwszej instancji wskazał, że celem merytorycznego rozpoznania odwołania, które wymagało zasięgnięcia wiadomości specjalnych (art. 278 k.p.c.), Sąd dopuścił dowód z opinii biegłych lekarzy specjalistów, niemniej wydanie przez biegłych opinii nie było możliwe, ponieważ wnioskodawca nie stawiał się na wielokrotnie wyznaczane terminy badań, stwierdzając że zgodnie z art. 6 k.c. ciężar udowodnienia faktu spoczywa na osobie, która z faktu tego wywodzi skutki prawne.

Apelację wnioskodawcy od tego wyroku oddalił Sąd Apelacyjny w [...], wskazując w uzasadnieniu, że brak podstaw do przyjęcia, że niezdolność wnioskodawcy do pracy trwała już od dnia 25 czerwca 2008 r. Z akt sprawy o sygn. XIV U .../09, zainicjowanej odwołaniem wnioskodawcy od decyzji organu

rentowego z dnia 27 października 2008 r., wynika, że opinię w przedmiocie niezdolności odwołującego do pracy wydał w dniu 26 lipca 2009 r. biegły z zakresu chirurgii urazowo – ortopedycznej, który stwierdził, że wnioskodawca spełnia kryteria częściowej niezdolności do pracy zarobkowej od dnia 23 czerwca 2009 r. na okres przynajmniej sześciu miesięcy. W tej sytuacji brak podstaw do przyjęcia, że odwołujący się był niezdolny do pracy przed datą wskazaną przez biegłego. Sąd drugiej instancji w pełni podzielił stanowisko Sądu Okręgowego, który po wielu próbach przeprowadzenia postępowania dowodowego w sprawie, uznał, że odwołujący się unika badań i dąży jedynie do przewlekania postępowania.

Sąd Apelacyjny wskazał również, że w sprawie o sygn. akt XIV U .../09, Sąd Okręgowy w [...] postanowieniem z dnia 28 stycznia 2010 r. uchylił decyzję organu rentowego z dnia 27 października 2008 r. i sprawę przekazał do rozpoznania organowi rentowemu, umarzając postępowanie w sprawie. W wykonaniu powyższego organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję z dnia 28 października 2010 r. Wnioskodawca odwołał się także od kolejnej decyzji organu rentowego z dnia 30 marca 2011 r., inicjując tym samym postępowanie przed Sądem Okręgowym w [...], zarejestrowane pod sygn. XIV U .../11. Postanowieniem z dnia 20 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy w [...] połączył sprawę o sygn. akt XIV U .../11 ze sprawą o sygn. akt XIV U .../11, merytorycznie rozpoznawaną w niniejszym postępowaniu apelacyjnym. Jednak zaskarżonym wyrokiem rozstrzygnął wyłącznie o odwołaniu od decyzji z dnia 28 października 2010 r., nie orzekając w sprawie z odwołania wnioskodawcy od decyzji z dnia 30 marca 2011 r. W ocenie Sądu Apelacyjnego skoro podstawową przesłanką dopuszczalności apelacji, jak każdego środka zaskarżenia, jest procesowy błąd zaskarżanego orzeczenia, to na gruncie obowiązującego porządku prawnego orzeczenie prawnie nieistniejące nie podlega zaskarżeniu.

Powyższy wyrok zaskarżył w całości skargą kasacyjną pełnomocnik wnioskodawcy i zarzucając naruszenie prawa materialnego wobec niezastosowania art. 14 ust. 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm., dalej ustawa emerytalna), mimo rozbieżności pomiędzy orzeczeniami lekarzy orzeczników ZUS oraz Komisji Lekarskiej ZUS co do daty powstania niezdolności do pracy. Pełnomocnik zarzucił także naruszenie przepisów postępowania –

art. 385 k.p.c. w związku z art. 382, art. 278 § 1, art. 284 i art. 227 k.p.c. przez „wadliwe oddalenie apelacji na skutek braku rozstrzygnięcia sprawy przy wykorzystaniu wiadomości specjalnych biegłych lekarzy sądowych o możliwości uznania wnioskodawcy za osobę niezdolną do pracy w okresie od 25 czerwca 2008 r. do 22 czerwca 2009 r. wyłącznie w oparciu o dokumentację medyczną leczenia wnioskodawcy” oraz „błędnego zaakceptowania postępowania Sądu pierwszej instancji zlecającego biegłym ustalenie aktualnego stanu zdrowia wnioskodawcy jak również konieczności wydania opinii w oparciu o badanie wnioskodawcy, pomimo że przedmiotem orzekania tak przez Sąd Okręgowy jak i przez Sąd Apelacyjny w niniejszej sprawie była wyłącznie kwestia występowania przesłanek niezdolności wnioskodawcy do pracy w okresie od 25 czerwca 2008 r. do 22 czerwca 2009 r. (następnie do 29 kwietnia 2009 r.), co doprowadziło do braku poczynienia istotnych w sprawie ustaleń o stanie zdrowia wnioskodawcy w okresie poprzedzającym czas pobierania przez wnioskodawcę renty z tytułu niezdolności do pracy oraz ewentualnego istnienia w tym okresie przesłanek do uznania wnioskodawcy za niezdolnego do pracy bądź też nie” oraz art. 477¹³ § 1 k.p.c. w związku z art. 386 § 3 k.p.c. przez „brak uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w [...] oraz umorzenia postępowania w sprawie w zakresie okresu niezdolności wnioskodawcy do pracy od 30 kwietnia 2009 r. do 22 czerwca 2009 r. wobec wydania przez Zakład Ubezpieczeń Społecznych w dniu 13 czerwca 2013 r. decyzji uwzględniającej w części żądanie wnioskodawcy podlegające rozpoznaniu w niniejszej sprawie i uznającej (...) wnioskodawcę za niezdolnego do pracy, co (...) prowadzić winno - przy uznaniu braku zasadności apelacji - do wydania rozstrzygnięcia w tym zakresie (...) w oparciu o przepis art. 386 § 3 k.p.c. w związku z art. 477¹³ § 1 k.p.c. i merytorycznego rozpoznania sprawy w pozostałym zakresie, zaś zaskarżone rozstrzygnięcie (...) prowadzi do sprzeczności prawomocnego rozstrzygnięcia Sądu z decyzją ZUS z dnia 13 czerwca 2013 r.”, wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania wraz z orzeczeniem o kosztach postępowania.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie jest usprawiedliwiona.

Sąd Najwyższy rozpoznaje skargę tylko w granicach podstawy i wskazanego zarzutu (art. 398¹³ § 1 k.p.c.). Związany jest też ustaleniami faktycznymi stanowiącymi podstawę zaskarżonego orzeczenia (art. 398¹³ § 2 k.p.c.). Wstępnie trzeba zauważyć, że w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych przedmiot rozpoznania sprawy sądowej wyznacza decyzja organu rentowego, od której wniesiono odwołanie (art. 477⁹ i art. 477¹⁴ k.p.c.) i w tym tylko zakresie podlega ona kontroli sądu zarówno pod względem jej formalnej poprawności jak i merytorycznej zasadności (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 18 stycznia 2008 r., II UZ 43/07, LEX nr 442809 oraz wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 lutego 2010 r., III UK 75/09, OSNP 2011 nr 15-16, poz. 215). W utrwalonym orzecznictwie Sądu Najwyższego (por. np. postanowienie z dnia 18 października 2016 r., I UK 490/15 – niepublikowane) przyjmuje się, że postępowanie sądowe, ma na celu kontrolę prawidłowości zaskarżonej decyzji, w związku z czym może je wszcząć wyłącznie odwołanie od decyzji wydanej bądź w wyniku rozpoznania wniosku, bądź z urzędu. Niedopuszczalne jest natomiast rozstrzyganie przez sąd, niejako w zastępstwie organu rentowego, wniosków zgłoszonych w toku postępowania odwoławczego, które nie były przedmiotem decyzji tego organu. Inaczej mówiąc, w sprawach tych sąd rozstrzyga o prawidłowości zaskarżonej decyzji, w granicach jej treści i przedmiotu (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 10 marca 2011 r., III UZ 1/11, LEX nr 846597 i orzeczenia w nim powołane). Ugruntowane jest też stanowisko, że w postępowaniu sądowym sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych, które ma charakter odwoławczy i kontrolny, postępowanie dowodowe ogranicza się do sprawdzenia zgodności z prawem decyzji wydanej przez organ rentowy. Badanie takie jest możliwe tylko przy uwzględnieniu stanu faktycznego i prawnego istniejącego w chwili wydania decyzji, a więc w chwili ustalania prawa do świadczenia przez organ rentowy (por. niepublikowane wyroki Sądu Najwyższego z dnia 13 września 2005 r., I UK 382/04; z dnia 25 stycznia 2005 r., I UK 152/04 i z dnia 5 sierpnia 2008 r., I UK 20/08 oraz z dnia 10 marca 1998 r., II UKN 555/97, OSNAPIUS 1999 nr 5, poz. 181; z dnia 3 grudnia 1998 r., II UKN 341/98, OSNAPIUS 2000 nr 2, poz. 72; z dnia 20 maja 2004 r., II UK 395/03, OSNP 2005 nr

3, poz. 43; z dnia 12 stycznia 2005 r., I UK 93/04, OSNP 2005 nr 16, poz. 254 i z dnia 2 sierpnia 2007 r., III UK 25/07, OSNP 2008 nr 19-20, poz. 293).

W postępowaniu odwoławczym w sprawach o stwierdzenie niezdolności do pracy sąd weryfikuje ustalenia organu rentowego na podstawie opinii biegłych, która nie zastępuje orzeczenia lekarskiego wydanego w postępowaniu rentowym. Może zmienić decyzję tylko wówczas, gdy jest wadliwa, natomiast nie może zastępować organu kompetentnego do jej wydania i we własnym zakresie ustalać prawa do świadczenia.

Ujawniona w trakcie postępowania sądowego zmiana stanu zdrowia ubezpieczonego, jako przesłanki prawa, nie może prowadzić do uznania kontrolowanej decyzji za wadliwą i do jej zmiany. W niniejszej sprawie wnioskodawca odwołał się od decyzji z dnia 28 października 2010 r., w której organ rentowy ponownie przyznał wnioskodawcy rentę z tytułu całkowitej niezdolności do pracy od dnia 23 czerwca 2009 r., wskazując, że przysługuje ona do dnia 28 lutego 2011 r. co miało oparcie w opinii biegłego chirurga - ortopedy – traumatologa. W opinii tej biegły stwierdził, że wnioskodawca był częściowo niezdolny do pracy od dnia 23 czerwca 2009 r. Wobec niestawienia wnioskodawcy na kolejno wyznaczane badania lekarskie, wskazana w zaskarżonej decyzji organu rentowego (z dnia 28 października 2010 r.) data częściowej niezdolności do pracy wnioskodawcy nie została w żaden sposób skutecznie zakwestionowana. Trzeba przypomnieć, na co trafnie zwrócił uwagę Sąd Apelacyjny, że w sprawie XIV U .../09 Sąd Okręgowy w [...] (postanowieniem z dnia 28 stycznia 2010 r.) uchylił decyzję organu rentowego z dnia 27 października 2008 r. i sprawę przekazał do rozpoznania organowi rentowemu, umarzając postępowanie w sprawie. W wykonaniu powyższego organ rentowy wydał zaskarżoną decyzję z dnia 28 października 2010 r.

Wnioskodawca odwołał się także od decyzji organu rentowego z dnia 30 marca 2011 r., inicjując tym samym postępowanie przed Sądem Okręgowym w [...], w sprawie XIV U .../11. Postanowieniem z dnia 20 lipca 2011 r. Sąd Okręgowy w [...] połączył sprawę o sygn. akt XIV U .../11 ze sprawą o sygn. akt XIV U .../11, merytorycznie rozpoznawaną w niniejszym postępowaniu apelacyjnym. Jednak zaskarżonym wyrokiem Sąd Okręgowy rozstrzygnął wyłącznie odwołanie od decyzji

z dnia 28 października 2010 r., nie orzekając w sprawie z odwołania wnioskodawcy od decyzji z dnia 30 marca 2011 r.

Tym się kierując, Sąd Najwyższy oddalił skargę kasacyjną na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.